

TALOUSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 27/2004 vp

Hallituksen esitys laeiksi sähkömarkkinalain ja markkinaoikeuslain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 7 päivänä syyskuuta 2004 lähettänyt talousvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laeiksi sähkömarkkinalain ja markkinaoikeuslain muuttamisesta (HE 127/2004 vp).

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslakivaliokunta on antanut asiasta lausunnon (PeVL 36/2004 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- neuvotteleva virkamies Arto Rajala ja ylitarkastaja Mauri Valtonen, kauppa- ja teollisuusministeriö
- ylitarkastaja Terhi Järvikare, valtiovarainministeriö
- ma. ylituomari Olli Mäkinen, markkinaoikeus
- johtaja Asta Sihvonon-Punkka ja lakimies Antti Kivipuro, Energiamarkkinavirasto
- tutkimuspäällikkö Timo Mattila, Kilpailuvirasto
- lakimies Jukka Kaakkola, Kuluttajavirasto
- ylitarkastaja Seppo Simonen, Turvatekniikan keskus TUKES
- toimitusjohtaja Petteri Kytönen, Energy Brokers Finland Oy
- konsernilakimies Tarmo Rantalankila, Fingrid Oyj

- toimitusjohtaja Tapio Kuula, Fortum Power and Heat Oy
- toimitusjohtaja Seppo Ruohonen, Helsingin Energia
- toimitusjohtaja Kari Rämö, KSS Energia Oy
- toimitusjohtaja Pertti Leppänen, Leppäkosken Sähkö Oy
- johtaja Arto Piela ja johtaja Risto Vesala, Pohjolan Voima Oy
- toimitusjohtaja Risto Mieskonen, Rauman Energia Oy
- ryhmäjohtaja Philip Lewis ja tutkimuspäällikkö Merja Pakkanen, VaasaEmg
- toimialajohtaja Markku Jalonen ja varatuomari Antero Enäjärvi, Energia-alan Keskusliitto ry Finergy
- tutkimusjohtaja Mauri Marttila, Suomen Kiinteistöliitto ry
- kilpailuasiamies, energiainsinööri Mauri Marjamäki, Suomen Kuntaliitto
- lainopillinen asiamies Riikka Tähtivuori, Suomen Yrittäjät
- yksikön johtaja Kenneth Hänninen, Sähköenergialiitto Sener
- johtaja Juha Ylä-Jääski, Teknologiateollisuus ry
- ekonomisti Martti Luukko, Suomen Kuluttajaliitto ry
- toiminnanjohtaja Juhani Nenonen, Suomen Omakotiliitto ry
- professori Jarmo Partanen, Lappeenrannan teknillinen yliopisto
- toimitusjohtaja Antti Zitting, Sacotec Components Oy

- Pentti Kilpeläinen, Sihinä-ryhmä.

Valiokunta on lisäksi saanut kirjalliset lausunnot:

— Lahti Energia Oy
— Lumituuli Oy.

HALLITUKSEN ESITYS

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uudet säännökset, joissa säädetään sähköverkkotoiminnan sekä sähköntuotannon ja -myynnin oikeudellisesta eriyttämisestä toisistaan. Jos kantaverkonhaltija tai muu verkonhaltija, jonka sähköverkossa siirretty vuotuinen sähkömäärä ylittää laissa säädetyn rajan, toimii osana sähköntuotantoa tai sähkönnmyyntiä harjoittavaa yritystä tai saman osapuolen määräysvallassa olevaa yritysryhmää, tulee verkonhaltijan olla oikeudelliselta muodoltaan, organisaatioltaan ja päätöksenteoltaan riippumaton yrityksen tai yritysryhmän sähköntuotanto- ja sähkönnmyyntitoiminnoista.

Sähköliiketoimintojen eriyttämisen tavoitteena on lisätä sähköliiketoimintojen harjoittamisen avoimuutta ja tasapuolisuutta siten, että vaikeutetaan kilpailulle avattujen sähköliiketoimintojen tukemista sähköverkkoliiketoiminnasta saatavilla tuloilla ja siten ehkäistä kilpailun vääristymistä sähkömarkkinoilla. Esityksen tavoitteena on saada myös yritysten kilpailuasetelma yhtiöittämisellä tasapuoliseksi kilpailtujen sähköliiketoimintojen osalta.

Niiden sähkölaitosyritysten osalta, joita oikeudellinen eriyttäminen ei koskisi, ehdotetaan täsmennettäväksi kirjanpidollista eriyttämistä. Kilpailun piiriin kuuluvien sähköliiketoimintojen eriyttämisestä toisistaan ehdotetaan luovuttavaksi.

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusia säännöksiä verkkoliiketoiminnan valvonnasta. Nykyisestä tapauskohtaisesta jälkikäteisestä verkkovalvonnasta siirryttäisiin systemaattiseen kaikki verkonhaltijat kattavaan ja osittain etukäteiseen valvontaan. Sähkömarkkinaviranomaisen, Energiamarkkinaviraston, tulisi vahvistaa verkonhaltijan ja järjestelmävastuuseen määrätyn kantarverkonhaltijan noudatettavaksi laissa säädettyvät keskeisimpien palveluiden ehdot ja palveluiden hinnoittelua koskevat menetelmät ennen niiden käyttöönottamista. Siirtopalvelujen hinnoittelua koskeva vahvistuspäätös annettaisiin neljän vuoden pituisen valvontajakson ajaksi, jona aikana verkkohinnoittelun tulisi olla kokonaisuudessaan kohtuullista. Yksittäisenä vuotena tästä voisi olla poikkeamia. Valvontajakson päätyttyä verkonhaltijan tulisi Energiamarkkinaviraston päätöksen perusteella palauttaa mahdollinen ylituotto siirtopalvelujen hintoja alentamalla asiakkaille. Jos verkkotoiminnan tuotto alittaisi hyväksyttävänä pidettävän tason, voisi verkonhaltija vastaavasti kerätä alitusta vastaavan määrän korkeampina siirtopalvelumaksuina seuraavan valvontajakson kuluessa. Muilta osin Energiamarkkinaviraston toimivalta säilyisi jälkikäteisenä.

Energiamarkkinaviraston päätöksistä ehdotetaan siirryttäväksi kaksipuolaiseen muutoksenhakumenettelyyn. Energiamarkkinaviraston etukäteen annettavien vahvistuspäätösten sekä jälkikäteen annettavien valvontapäätösten osalta muutoksenhaku ehdotetaan ohjattavaksi ensiassteessa markkinaoikeuteen. Hallintolupa-asioissa sekä muissa sähkömarkkinaviranomaisen valvottaviksi säädettyissä asioissa muutoksenhaku ohjattaisiin ensiasteessa hallinto-oikeuksiin. Markkinaoikeuden ja hallinto-oikeuden päätöksestä haettaisiin muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta.

Esityksen tavoitteena on myös helpottaa liittymisjohtojen rakentamista sekä lisätä liittyjän mahdollisuuksia valita sähköverkko ja verkkotaso, johon liittyy. Esityksessä ehdotetaan, että jakeluverkossa liittymisjohdon saisi vastuualueen jakeluverkonhaltijan verkon rakennusmonopolin estämättä rakentaa jatkossa paitsi vastuualueen jakeluverkkoon, myös muuhun sähköverkkoon sekä vastuualueen ulkopuoliseen jake-

luverkkoon. Liittymisjohdon rakentamisoikeus ehdotetaan ulotettavaksi myös voimalaitosten liittymisjohtoihin. Liittymisjohtojen rakentamista koskevat muutokset eivät koskisi valtakunnan rajan ylittäviä sähköjohtoja.

Esityksessä ehdotetaan tehostettavaksi sähkön kysynnän ja tarjonnan välisen tasapainon seurantaa. Samalla ehdotetaan muutettavaksi sähköntuotannon valvontaan liittyvää toimivallan jakoa kauppa- ja teollisuusministeriön sekä sähkömarkkinaviranomaisena toimivan Energiamarkkinaviraston välillä. Sähkön toimitusvarmuuteen liittyvä seurantatehtävä ehdotetaan annettavaksi Energiamarkkinavirastolle. Sähkön tuotantoa koskevien säännösten valvontaa koskeva toimivalta ehdotetaan samalla siirrettäväksi kauppa- ja teollisuusministeriöltä Energiamarkkinavirastolle. Ministeriö vastaisi kuitenkin edelleen sähkön käyttöä koskevien arvioiden valmistelusta ja antaisi tältä osin tarvittavat tiedot Energiamarkkinavirastolle. Seuranta olisi tulevaisuudessa nykyistä yksityiskohtaisempaa.

Esityksellä pyritään tehostamaan sähkön hintamekanismia, jotta sähkön hinta määräytyisi entistä paremmin kysynnän ja tarjonnan mukai-

sesti myös silloin, kun sähkön riittävyys saattaa joutua uhatuksi. Sähkön niukkuustilanteiden varalta pyritään vaikeuttamaan sähkön markkinahinnan manipulointimahdollisuuksia sekä edistämään voimalaitosten käyttövalmiutta. Sähkön tuottaja velvoitettaisiin ilmoittamaan Energiamarkkinavirastolle tietyn suuruisen erillistä sähköntuotantoa harjoittavan voimalaitoksen suunnitellusta huoltoseisokista joulu—helmikuun väliselle ajalle. Energiamarkkinavirasto voisi siirtää talvikauteen ajoittuvaa huoltoseisokkia kireän sähkön tuotantotilanteen vuoksi, mikäli tälle ei ole teknisiä tai turvallisuuteen liittyviä esteitä.

Laissa täsmennettäisiin niitä periaatteita, joiden mukaan paikallisen sähkönmyyjän on toimitettava sähköä kuluttajille ja muille pienille sähkönkäyttäjille, kun nämä eivät halua kilpailuttaa sähkönmyyjää.

Laissa ehdotetaan myös säädettäväksi järjestelmävelvoitteisiin liittyvästä salassapitovelvollisuudesta, muutettavaksi vahingonkorvaus- ja rangaistussäännöksiä sekä tehtäväksi perustusta laista johtuvat muutokset.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Talousvaliokunta ehdottaa, että lakiehdotukset hyväksytään sähkömarkkinalakiin tehdyin muutoksin.

Esitys perustuu osittain sähkön sisämarkkinadirektiivin täytäntöönpanoon ja osittain kansallisiin muutostarpeisiin. Lakiin tehtävien muutosten tavoitteena on turvata kilpailukykyinen sähkön hinta ja hyvä sähkön toimitusvarmuus suomalaisille kuluttajille ja elinkeinonharjoittajille. Tavoitteisiin pyritään tehostamalla valvontaa, edistämällä kilpailua sähkön tuotannossa ja myynnissä yritysrakennevaatimuksilla sekä turvaamalla sähkön tuotannon ja kulutuksen välistä tasapainoa viranomaisten toimintamahdollisuuksia parantamalla. Samalla korjataan nykyisten säännösten soveltamisessa käytännössä esiintyneitä epäkohtia ja ongelmia.

Sähköverkon rakentaminen

Voimassa olevan sähkömarkkinalain 17 §:n mukaan jakeluverkonhaltijalla on yksinoikeus rakentaa jakeluverkkoa vastuualueellaan. Muut saavat rakentaa vastuualueelle jakeluverkkoa, jos 1) kysymyksessä on sähkönkäyttäjän liittymisjohto; 2) kysymyksessä on kiinteistön tai sitä vastaavan kiinteistöryhmän sisäinen verkko; tai 3) verkonhaltija antaa toiselle suostumuksen verkon rakentamiseen.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi pykälän 1 kohtaa siten, että muut saavat rakentaa vastuualueelle jakeluverkkoa, jos kysymyksessä on liittymisjohto, jolla sähkönkäyttöpaikka tai sähköntuotantolaitos liitetään vastuualueen jakeluverkonhaltijan tai muun verkonhaltijan sähköverkkoon.

Hallituksen esityksen perustelujen mukaan liittymisjohdon rakentamista helpotettaisiin siten, että jatkossa liittymisjohdon saisi jakeluverkonhaltijan verkonrakennusoikeuden estämättä rakentaa myös vastuualueen ulkopuoliseen jakeluverkkoon tai muuhun alueella sijaitsevaan sähkömarkkinalain tarkoittamaan sähköverkkoon. Liittymisjohdon rakentamisoikeus koskisi myös voimalaitosten liittymisjohtoja. Liittymisjohtojen rakentamisen helpottaminen parantaisi sähkönkäyttäjien oikeusasemaa suhteessa verkonhaltijoihin. Ehdotuksesta syntyisi myös kustannussäästöjä niille sähkönkäyttäjille, jotka pystyisivät hyödyntämään tätä mahdollisuutta taloudellisesti kannattavasti. Tämä mahdollisuus koskisi kuitenkin pientä osaa sähkönkäyttäjistä.

Talousvaliokunnan asiantuntijakuulemisissa on todettu, että hyväksyttynä muutos synnyttäisi tilanteita, joissa yksittäinen sähkönkäyttäjä hyötyisi muutoksesta, mutta samanaikaisesti suurelle joukolle sähkönkäyttäjistä syntyisi lisäkustannuksia. Tämä ilmenisi erityisesti silloin, kun sähkönkäyttäjä sijaitsee lähellä kahden verkko-yhtiön rajaa, sanoo irti verkkosopimuksensa ja liittyy toisen, siirtotariffeiltaan edullisemman, jakeluverkkoyhtiön verkkoon. Pistehinnoittelun vuoksi jakeluverkonhaltijalla ei ole mahdollisuutta kilpailla sähkönkäyttäjistä, koska pistehinnoittelun mukaan koko jakeluverkkoalueella on tasahinnoittelu.

Ehdotettu sääntely saattaisi johtaa siihen, että olemassa olevaa siirtokapasiteettia jäisi käyttämättä, samalla kun rakennettaisiin uutta verkkoa. Sähkönkäyttäjien siirtyessä toiseen jakeluverkkoon hämärtyisivät jakeluverkonhaltijoiden toimialueiden rajat.

Talousvaliokunta on muuttanut 17 §:n 1 kohtaa niin, etteivät sähkönkäyttäjät ja verkonhaltijat joutuisi keskenään eriarvoiseen asemaan.

Valiokunta kiinnittää huomiota liittymismaksujen merkitykseen monien yritysten toiminnan kannalta. Liittymismaksut vaikuttavat osaltaan myös verkkoon liitettävän sähköntuotannon kannattavuuteen. Valiokunta korostaa maksujen kohtuullisuuden valvonnan tärkeyttä.

Sähköliiketoimintojen eriyttäminen

Oikeudellinen eriyttäminen. Lakiehdotuksen 7 luvussa säädetään sähköliiketoimintojen eriyttämismisvelvollisuudesta. Sähkömarkkinoilla toimivan yrityksen on eriytettävä sähköverkkotoiminta muista sähköliiketoiminnoista sekä sähköliiketoiminnot muista yrityksen harjoittamista liiketoiminnoista, jollei sähköliiketoiminta ole määrältään tai suhteessa yrityksen harjoittamiin muihin liiketoimintoihin verrattuna vähäistä. Sähkön tuotanto ja myynti kuuluvat molemmat kilpailun piiriin, joten hallituksen esityksen mukaan niitä ole enää tarvetta eriyttää toisistaan kuten voimassa olevan lain mukaan tulee tehdä. Eriyttämisellä tarkoitetaan sähkömarkkinalaissa sitä, että eriytettävälle liiketoiminnoille on laadittava tilikausittain tuloslaskelma ja tase. Kirjanpidollinen eriyttäminen koskee myös sähköliiketoimintaa harjoittavaa kunnallista laitosta. Ehdotettu sähköverkkotoiminnan eriyttämisvelvoite muista sähköliiketoiminnoista perustuu sähkön sisämarkkinadirektiiviin. Sähköverkkotoiminta on sähkömarkkinalailla säänneltyä.

Edellä mainitun luvun uudessa 34 a §:ssä säädetään sähköverkkotoiminnan oikeudellisesta eriyttämisestä. Jos kantaverkonhaltijaa tai muuta verkonhaltijaa, jonka 400 voltin sähköverkossa siirretty vuotuinen sähkömäärä on ollut kolmen viimeisen kalenterivuoden aikana vähintään 200 gigawattituntia, toimii osana sähköntuotantoa tai sähköntuotantoa harjoittavaa yritystä tai saman osapuolen määräysvallassa olevaa yritysryhmää, tulee verkonhaltijan olla oikeudelliselta muodoltaan, organisaatioltaan ja päätöksenteoltaan riippumaton yrityksen tai yritysryhmän sähköntuotanto- ja sähköntuotintoiminnoista.

Oikeudellinen eriyttäminen käytännössä tarkoittaa sitä, että muut sähköliiketoiminnot on eriytettävä verkkotoiminnasta tai verkkotoiminta muista sähköliiketoiminnoista. Verkonhaltija voisi jatkaa toimintaansa esimerkiksi kunnallisena liikelaitoksena, jos liikelaitoksen sähköntuotanto- ja sähköntuotintoiminnot yhtiöitettäisiin kunnasta erillisen oikeushenkilön hoidettavaksi.

Sähkön sisämarkkinadirektiivissä säädetään jakeluverkonhaltijan ja muiden sähköliiketoimintojen oikeudellisesta eriyttämisestä. Vaikka direktiivin sanamuoto on tulkinnanvarainen, EU:n komission tulkintaohjeen mukaan direktiivillä on tarkoitettu nimenomaan erillisen oikeushenkilön muodostamista. Verkkoyrityksen oikeudellinen muoto on kuitenkin vapaasti valittavissa. Myöskään sähkömarkkinalakiesityksessä ei edellytetä, että verkonhaltijan tulee toimia tietyssä yhtiömuodossa. Näin ollen verkkotoimintaa voitaisiin harjoittaa esimerkiksi kunnallisena liikelaitoksena, jos sähkön tuotanto ja myynti olisivat kunnasta erillisen itsenäisen oikeushenkilön liiketoimintaa. Kunta on yksi itsenäinen oikeushenkilö. Sen sijaan verkkotoimintaa ja muita sähköliiketoimintoja ei voitaisi harjoittaa kahdessa erillisessä liikelaitoksessa, koska liikelaitokset ovat osa kunnan organisaatiota eivätkä itsenäisiä oikeushenkilöitä. Kuntalaissa säädetään kuntayhtymän oikeustoimikelpoisuudesta. Kuntayhtymä itsenäisenä oikeushenkilönä voisi hoitaa joko verkkotoimintaa tai muita sähköliiketoimintoja.

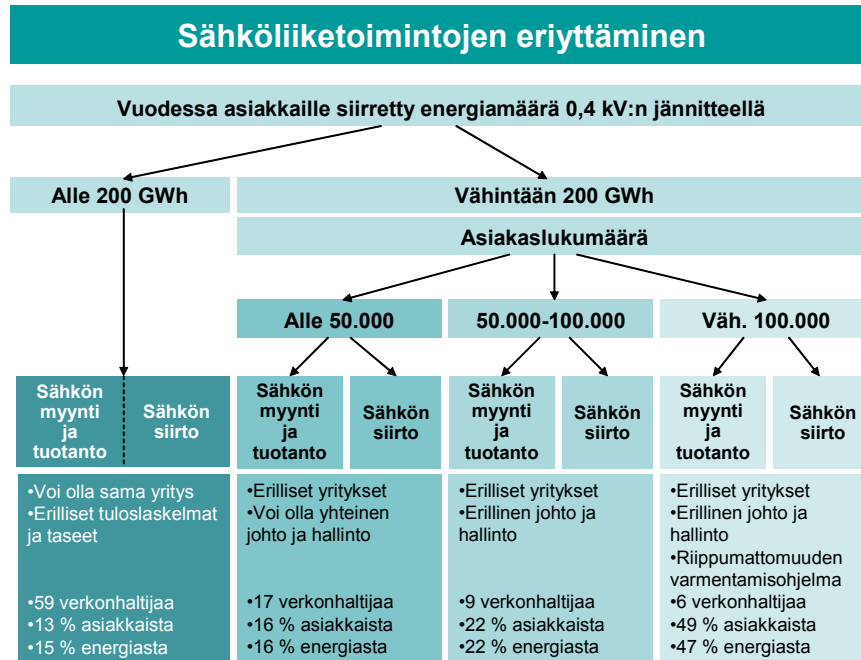
Eriyttämisen tavoitteena on edistää verkonhaltijoiden neutraalia toimintaa verkkoon pääsyn järjestämisessä sekä ehkäistä monopolitoimintojen ja kilpailtujen liiketoimintojen välistä ristiin subventointia. Eriyttämiselvoitteen odotetaan parantavan sähkömarkkinoiden toimivuutta ja asiakkaiden asemaa.

Oikeudellinen eriyttäminen on sähkön sisämarkkinadirektiivin 15 artiklan mukainen pääsääntö, josta voidaan tehdä kansallisesti poikkeus jakeluverkonhaltijoiden osalta. Jäsenvaltio voi päättää, ettei oikeudellisen eriyttämisen vaatimuksia sovelleta alle 100 000 asiakkaan jakeluverkonhaltijoihin. Hallituksen esityksessä on ehdotettu eriyttämisrajaksi kolmen peräkkäisen

kalenterivuoden aikana vähintään 200 gigawattitunnin vuosittaista sähkön siirtomäärää, mikä merkitsee runsasta 18 000 asiakasta. Talousvaliokunnan saaman selvityksen mukaan ehdotettu eriyttämisraja perustuu Suomen jakeluverkkojen rakenteeseen. Suomessa on lukumääräisesti paljon jakeluverkonhaltijoita, joiden asiakasmäärä kuutta suurinta verkonhaltijaa lukuun ottamatta alittaa direktiivin vähimmäisvaatimuksen. Valiokunta pitää ehdotettua rajaa perusteltuna.

Hallituksen esityksen tavoitteena on saattaa oikeudellisen eriyttämisen piiriin vain suuret ja keski-suuret toimijat mutta siirretty energia valtaosin. Hallituksen esityksessä ehdotettu kynnysarvo merkitsee sitä, että velvoitteen piirissä olisi 32 yritystä 91:stä (35 %) mutta 85 % jakeluverkoissa siirretystä sähköstä. Pienimmillä velvoitteen piiriin kuuluvilla yrityksillä olisi mainitut runsaat 18 000 asiakasta. Velvoitteen ulkopuolelle jäisi siis 59 kynnysrajan alittavaa yritystä.

Toiminnallinen eriyttäminen. Lakiehdotuksen 34 c §:ssä säädetään oikeudellisesti eriytetyn verkonhaltijan toiminnallisesta eriyttämisestä. Toiminnallinen eriyttäminen koskee verkonhaltijaa, jolla on vähintään 50 000 asiakasta. Velvoitteen piiriin kuuluvat suuret yhtiöt (15 yhtiötä 91:stä), joiden siirtomäärä on yli 500 gigawattituntia vuodessa. Tällaisen verkonhaltijan johtoon kuuluva henkilö ei saa toimia sähkön tuotannosta tai myynnistä vastaavan yrityksen toimitusjohtajana taikka hallituksen tai sitä vastaavan toimielimen jäsenenä, jos verkonhaltija ja yritys ovat saman osapuolen määräysvallassa. Pykälän säännökset täydentävät oikeudellista eriyttämistä koskevia riippumattomuusvaatimuksia.

Lähde: Energiamarkkinavirasto

Sähköverkkotoiminnan valvonta

Sähkön sisämarkkinadirektiivi edellyttää, että sääntelyviranomaisen eli Energiamarkkinaviraston on etukäteen hyväksyttävä menetelmät verkkopalvelumaksujen määrittämiseksi. Sähkömarkkinalakia ehdotetaan muutettavaksi niin, että Energiamarkkinaviraston jälkikäteinen sähköverkkotoiminnan valvonta muuttuu osittain etukäteiseksi.

Sähkömarkkinalain 14 §:ssä säädetään verkkopalvelujen myyntiehtoja ja hinnoittelua koskevista yleisistä säännöksistä. Verkkopalvelujen hinnoittelun on oltava tasapuolisia ja syrjimättömiä kaikille verkon käyttäjille. Pykälän 2 momentin mukaan verkkopalvelujen hinnoittelun on oltava kohtuullista. Kohtuullisuudella tarkoitetaan sitä, että hinnoittelun tulisi vastata toiminnan kustannuksia. Monopolihinnoittelua arvioitaessa otetaan huomioon yrityksen kustannustaso verrattuna kustannuksiin, joihin yrityk-

sillä olisi tosiasialliset mahdollisuudet. Hinnoittelun tulisi turvata riittävä tulorahoitus ja vaka-varaisuus, kattaa sähköverkon ylläpidon, käytön ja rakentamisen kohtuulliset kustannukset sekä antaa sijoitetulle pääomalle kohtuulliseksi katsottava tuotto.

Voimassa olevan lain mukaan Energiamarkkinavirasto on jälkikäteen tapauskohtaisesti, tutkimuspyynnön perusteella tai oma-aloitteisesti, tutkinut verkkopalvelujen hinnoittelun kohtuullisuutta. Valvonta on kohdistunut vain osaan yrityksiä. Jos Energiamarkkinavirasto on todennut ylihinnoittelua olleen, yritys on velvoitettu jatkossa hinnoittelemaan verkkopalvelunsa kohtuullisesti. Energiamarkkinavirasto ei ole voinut määrätä maksujen palautuksista, vaan halutesaan yksittäiset asiakkaat ovat voineet saattaa asian oikeudessa käsiteltäväksi.

Ehdotettujen uusien säännösten mukaan Energiamarkkinaviraston tulee vahvistaa etukäteen ne palvelujen ehdot ja palvelujen hinnoittelua koskevat menetelmät, joiden perusteella

sähköverkkopalvelujen hinnoittelu muodostuu kohtuulliseksi. Verkkotoimintaa harjoittavat yritykset tietävät verkkopalvelumaksujen asettamisessa käytettävät reunaehdot etukäteen, mikä helpottaa liiketoiminnan, talousarvion ja tariffien suunnittelua. Annetuissa rajoissa yritykset päättävät itse omat tariffinsa ja yksittäiset verkkopalvelumaksunsa. Energiamarkkinaviraston vahvistuspäätös on voimassa neljän vuoden pituisen valvontajakson ajan. Useamman vuoden valvontajaksolla pyritään tasaamaan eri syistä mahdollisesti johtuvia vuosittaisia vaihteluita. Valvontajakson päätyttyä viraston tulee velvoittaa verkkonhaltija alentamaan seuraavalla jaksolla siirtopalvelumaksujaan määrällä, jolla verkkotoiminnan tuotto on päätyneen valvontajakson kuluessa ylittänyt kohtuullisen tuoton. Verkonhaltijalla on mahdollisuus korottaa maksujaan, jos kohtuullinen tuotto on alittunut.

Sähkömarkkinalakiin ehdotetun uuden 38 a §:n nojalla Energiamarkkinavirasto vahvistaa toistaiseksi tai erityisestä syystä määrääjäksi verkkonhaltijan liittämispalvelun ehdot ja menettelmät liittamisesta perittävien maksujen määrittämiseksi. Sähkömarkkinalain 9 §:n mukaan verkkonhaltijan tulee pyynnöstä ja kohtuullista korvausta vastaan liittää verkkoonsa tekniset vaatimukset täyttävät sähkönkäyttöpaikat ja sähköntuotantolaitokset toiminta-alueellaan. Liittämistä koskevien ehtojen ja teknisten vaatimusten tulee olla tasapuolisia ja syrjimättömiä, ja niissä on otettava huomioon sähköjärjestelmän toimintavarmuuden ja tehokkuuden vaatimat ehdot. Verkonhaltijan tulee antaa liittyjälle tämän pyynnöstä kattava ja riittävän yksityiskohtainen arvio liittymiskustannuksista. Lain 14 §:n mukaan verkkopalvelujen hinnoittelun on oltava kohtuullista. Kohtuullisuuden vaatimus koskee mm. liittämismaksuja. Liittämismaksu on asiakaskohtainen riippuen sähkönkäyttöpaikan verkkoon liittämisen teknisistä vaatimuksista. Säh-

kömarkkinalain 9 ja 14 §:ää ei ehdoteta muutettavaksi käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä.

Energiamarkkinavirasto on valmistellut ja julkaissut verkkopalvelujen hinnoittelua koskevat suuntaviivat, joissa on määritelty ne periaatteet, joiden mukaan hinnoittelu muodostuu kohtuulliseksi.

Sähkömarkkinoiden valvonta

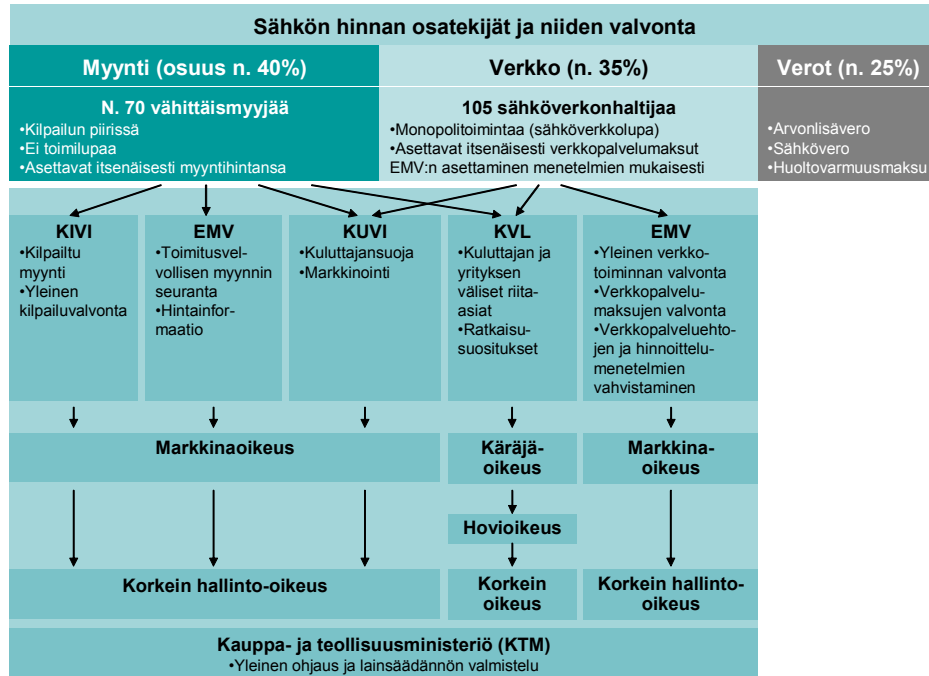
Sähkömarkkinalain yleinen ohjaus ja seuranta kuuluvat kauppa- ja teollisuusministeriölle. Ministeriö valvoo myös maan rajan ylittävien sähköjohtojen rakentamista sekä sähkön tuontia ja vientiä.

Kilpailuvirasto harjoittaa kilpailunrajoituslain nojalla yleistä kilpailuvalvontaa. Sähköverkkotoiminnan ja toimitusvelvollisen sähkönmyyntin valvonnassa sillä on rinnakkainen toimivalta Energiamarkkinaviraston kanssa. Kilpailun piirissä olevat sähkön tuotanto, tukkumyynti ja kilpailtu vähittäismyynti kuuluvat Kilpailuviraston valvontaan, eikä Energiamarkkinavirastolla ole niihin toimivaltaa, ellei sitä ole erikseen säädetty.

Energiamarkkinavirastolla on sähkömarkkinalain nojalla toimivalta valvoa kilpailun ulkopuolella olevaa sähköverkkotoimintaa ja toimitusvelvollista sähkönmyyntiä. Energiamarkkinavirasto valvoo erityisesti sähköverkkopalvelujen hinnoittelun kohtuullisuutta ja tasapuolisuutta.

Kuluttajavirasto valvoo kuluttajansuojalain ja sähkömarkkinalain kuluttajansuojasäännösten perusteella kuluttaja-asiakkaiden tekemien sähkönmyynti- ja verkkosopimusten sopimusehtojen lainmukaisuutta.

Kuluttajavalituslautakunta käsittelee kuluttaja-asiakkaiden sähkönsopimuksiin liittyviä riita-asioita ja antaa niistä ratkaisusuosituksia.

Lähde: Energiamarkkinavirasto

Sähkön hinnan muodostus

Kotitalousasiakkaan sähkölasku koostuu siirto- ja jakelu- ja sähköenergian hinnasta sekä veroista. Näistä sähköenergian hinta on kilpailun piirissä, eli asiakas voi kilpailuttaa sähköenergiaa myyviä yhtiöitä. Sähkön siirto- ja jakelu on ostettava siltä verkonhaltijalta, jonka verkkoon asiakas on liittynyt. Kilpailun piirissä olevan sähköenergian myynnin osuus kotitalousasiakkaan sähkölaskusta on keskimäärin 39 prosenttia. Tämä muodostuu pääosin sähkön tuotantokustannuksista sekä sähkön myyjän omista kustannuksista ja tuotosta.

Sähkön siirtoa asiakas ei voi kilpailuttaa. Verkonhaltijan asiakkaalta laskuttama sähkön siirtohintaa on sama riippumatta siitä, onko asiakas kilpailuttanut sähkön myyjäänsä. Sähkön siirron osuus kotitalousasiakkaan sähkölaskusta on keskimäärin 35 prosenttia.

Loput 26 prosenttia kotitalousasiakkaan sähkölaskusta koostuu arvonlisä- ja sähköverosta sekä huoltovarmuismaksusta.

Keskisuuren teollisuusasiakkaan kilpailutettavissa oleva sähkön myynnin osuus on keskimäärin 53 prosenttia sähkölaskun loppusummasta.

Sähkön siirron (monopoli) osuus tällaisen teollisuusasiakkaan sähkölaskusta on keskimäärin 22 prosenttia. Teollisuusasiakkaan siirtomaksua pienentää kotitalousasiakkaaseen verrattuna se, että teollisuusasiakas on liittynyt sähköverkkoon 20 kilovoltin jännitteellä omistaen itse muuntajan.

Verojen osuus teollisuusasiakkaan sähkölaskusta on keskimäärin 25 prosenttia.

Energiamarkkinaviraston ylläpitämän sähkön hintavertailun avulla voidaan vertailla eri jakeluverkonhaltijoiden sähkön siirtohintoja sekä ns. toimitusvelvollisten sähkön vähittäismyyjien julkisia myyntihintoja tyypillisiä sähkön käyttäjiä kuvaavien ns. tyyppikäyttäjien avulla. Ver-

tailun hinnat perustuvat kyseisten sähköyhtiöiden julkisiin hinnastoihin, jotka ovat voimassa yleensä vain kyseisen verkonhaltijan alueella. Vertailussa ei ole mukana kyseisten yhtiöiden tarjoushintoja eikä muiden kuin toimitusvelvollisten sähkömyyjien hintoja.

Energiamarkkinavirasto on käynnistänyt yhdessä kauppa- ja teollisuusministeriön energiasaston, Kilpailuviraston ja Kuluttajaviraston kanssa hankkeen, jolla tehostetaan sähkön pienkäyttäjämarkkinoiden kilpailun toimivuutta ja sähkökäyttäjien mahdollisuutta saada hintatietoja. Hankkeen lähtökohtana on, että kuluttajalle tulee tarjota entistä parempaa tietoa sähkön markkinahinnasta ja hintatarjouksista sekä luoda helppo ja yksikertainen tapa, jolla sähkön käyttäjät, erityisesti kotitalouskuluttajat, voisivat tarkistaa luotettavasti parhaimmat sähkötarjoukset.

Kauppa- ja teollisuusministeriön näkemyksen mukaan kuluttajien mahdollisuuksia saada keskitetysti riittävän kattavaa hintainformaatiota tulee lisätä viivyttämättä. Hintatiedon puute on ollut keskeinen ongelma markkinoiden toimivuudelle, kun olemassa olevat palvelut eivät ole täyttäneet kuluttajien tiedontarvetta. Ministeriön mukaan sähkömarkkinalakiin tehtävien muutosten tarkoituksena on tämän epäkohdan korjaaminen. Tavoitteena on luoda edellytykset sähkön vähittäismyyntitarjousten hintaseurannalle, jonka avulla sähkökäyttäjät saisivat keskitetysti tietoa vähittäismyyjien yleisesti tekemistä määrämuotoisista sähkömyyntitarjouksista. Vastaavasti sähkön vähittäismyyjät tavoittaisivat tehokkaasti tarjouksia pyytävät sähkökäyttäjät.

Talousvaliokunta pitää kuluttaja-asiakkaan kannalta tärkeänä hankkeen toteuttamista. Kuluttajalle tulee tarjota tietoa helposti ymmärrettävässä muodossa kuluttajan päätöksenteon kannalta olennaisista tekijöistä.

Sähkön alkuperän varmentamisesta ja ilmoittamisesta annetun lain (1129/2003) 11 §:ssä säädetään sähkön alkuperän ilmoittamisesta sähkölaskussa ja myynninedistämisaineistossa. Sähkökäyttäjille suunnatuissa sähkölaskuissa ja myynninedistämisaineistossa sähkömyyjän tu-

lee ilmoittaa sähkömyyjän edellisen kalenterivuoden aikana myymän sähkön tuottamiseen käytettyjen energialähteiden osuudet suhteessa myydyn sähkön kokonaismäärään. Energialähteitä koskevan tiedon lisäksi sähkölaskussa on ilmoitettava julkiset tietolähteet, joissa on saatavilla tietoja sähkömyyjän edellisen kalenterivuoden aikana myymän sähkön energialähteistä syntyneistä hiilidioksidipäästöistä ja radioaktiivisista jätteistä. Pykälässä säädetyistä velvoitteista on annettu tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella sähkön alkuperän varmentamisesta (1357/2003). Lailla on pantu kansallisesti täytäntöön sähkön sisämarkkinadirektiivin 3 artiklan 6 kohta.

Markkinaoikeuden resurssit

Energiamarkkinaviraston sähkömarkkinalain nojalla antamaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla markkinaoikeuteen. Vastaavanlainen muutoksenhakuoikeus on maakaasumarkkinalaissa.

Markkinaoikeuden toimivaltaan kuuluvat monet asiat on ratkaistava kiireellisesti. Kun markkinaoikeudessa käsiteltävien asioiden määrä kasvaa entisten lisäksi uusilla asiaryhmillä, se edellyttää vastaavasti resurssien lisäämistä, jotta markkinaoikeus pystyy käsittelemään asiat kohtuullisessa ajassa. Valiokunta huomauttaa, että Energiamarkkinaviraston sähkömarkkinalain ja maakaasumarkkinalain nojalla antamaa päätöstä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei Energiamarkkinavirasto päätöksessään toisin määrää. Hallituksen tulee huolehtia markkinaoikeuden resursseista, ettei asioiden käsittely viivästy ja asianosaisten oikeusturva kärsi. Lain mukaan markkinaoikeuden asian tuntijajäseniltä tullaan edellyttämään muun muassa, että he ovat perehtyneet energiamarkkinoihin.

Lausumaehdotus

Talousvaliokunta ehdottaa, että eduskunta hyväksyisi lausuman, jonka mukaan hallituksen tulee antaa talousvaliokunnalle selvitys syyskuun 2006 loppuun mennessä sähkömarkkinalakiin tehtyjen muutosten vaikutuksista sähkömarkki-

noihin sekä kuluttajien ja yrittäjien asemaan sähkömarkkinoilla.

Yksityiskohtaiset perustelut

1. Laki sähkömarkkinalain muuttamisesta

5 §. Pykälässä säädetään sähköverkkoluvan myöntämisestä ja luvan edellytyksistä. Pykälän 3 momentin mukaan lupaa ja lupaehjoja voidaan muuttaa luvanhaltijan suostumuksella ja muulloinkin, jos muutokseen on lain tarkoituksen kannalta erityinen syy.

Talousvaliokunta on rajannut ehdotettua 3 momentin säännöstä perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaisesti siten, että lupaa ja luvan ehtoja voidaan muuttaa, jos muutos on välttämättömän toiminnan edellytyksissä tapahtuneiden olennaisten muutosten vuoksi.

16 §. Talousvaliokunta on selventänyt pykälän 2 momenttia siten, että siinä johdonmukaisesti säädetään sähkömarkkinaviranomaisen päätöksellään vahvistamista ehdoista hyväksymisen sijasta.

17 §. Pykälässä säädetään jakeluverkon rakentamisesta. Hallituksen esityksessä liittymäjohdon, joka palvelee vain yhtä liittynyttä, rakentamista ehdotetaan helpotettavaksi 2 momentin 1 kohdan mukaan siten, että jatkossa liittymäjohdon saisi jakeluverkonhaltijan verkonrakentamisen yksinoikeuden estämättä rakentaa myös vastuualueen ulkopuoliseen jakeluverkkoon tai muuhun alueella sijaitsevaan sähkömarkkinalain tarkoittamaan sähköverkkoon.

Talousvaliokunta on muuttanut mainittua säännöstä siten, että sähkönkäyttöpaikka voidaan liittää vain vastuualueen jakeluverkonhaltijan sähköverkkoon. Sen sijaan voimalaitoksen liittymäjohdon saa rakentaa paitsi paikallisen jakeluverkonhaltijan sähköverkkoon myös muun verkonhaltijan sähköverkkoon. Muutoksen tavoitteena on, etteivät sähkönkäyttäjät ja verkonhaltijat joutuisi keskenään eriarvoiseen asemaan, johon hallituksen esityksen mukainen

sääntely olisi voinut joissakin tapauksissa johtaa.

28 §. Pykälässä säädetään sähköliiketoimintojen eriyttämisvelvollisuudesta. Sähkömarkkinoilla toimivan yrityksen on eriytettävä sähköverkkotoiminta muista sähköliiketoiminnoista sekä sähköliiketoiminnot muista yrityksen harjoittamista liiketoiminnoista.

Ehdotuksen 2 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää, että sähköverkkotoiminnan eri osatoiminnot on eriytettävä toisistaan.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan 2 momentin valtuus on perustuslain 80 §:n 1 momentin säännöksen kannalta ongelmallisen avoin. Sääntelyä on siksi täydennettävä esityksen perusteluja vastaavilla säännöksillä toimintojen eriyttämisvelvollisuuden perusteista. Lakiehdotuksen täydentäminen on edellytys sen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Pykälän 2 momenttia on muutettu perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla siten, että laissa säädetään sähköverkkotoiminnan osatoiminnoista, jotka verkonhaltijan on eriytettävä toisistaan.

42 §. Pykälän 2 momentissa säädetään sähkömarkkinaviranomaisen virkamiehen oikeudesta toimittaa tarkastus valvottavaa toimintaa harjoittavan yhteisön tai laitoksen hallinnassa olevissa tiloissa.

Säännöstä on täydennetty perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaisesti siten, että tarkastusta ei saa suorittaa kotirauhan piiriin kuuluvissa tiloissa.

51 §. Muutoksenhakua sähkömarkkinaviranomaisen päätökseen on täsmennetty 2 momentissa siten, että sähkömarkkinaviranomaisen myös 16 §:n 2 momentin sekä verkkoon pääsyä koskevista edellytyksistä rajat ylittävissä sähkön kaupassa annetun EU:n asetuksen 7 artiklan nojalla antamaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla markkinaoikeuteen.

Esitetyn pykälän 3 momentissa ehdotetaan, että sähkömarkkinaviranomaisella on oikeus ha-

kea valittamalla muutosta hallinto-oikeuden ja markkinaoikeuden päätökseen, jolla tuomioistuimien on kumonnut sähkömarkkinaviranomaisen päätöksen tai muuttanut sitä.

Perustuslakivaliokunta toteaa, että ehdotus on poikkeuksellinen hallintolainkäyttöjärjestelmässä. Säännös sähkömarkkinaviranomaisen yleisestä valitusoikeudesta on valiokunnan mielestä syytä poistaa lakiehdotuksesta.

Hallintolainkäyttölain 6 §:n 2 momentissa säädetään, että viranomaisella on lisäksi valitusoikeus, jos laissa niin säädetään tai jos valitusoikeus on viranomaisen valvottavana olevan julkisen edun vuoksi tarpeen. Talousvaliokunta toteaa, että hallintolainkäyttölain voimaantulon jälkeen viranomaisen jatkovalitusoikeudesta on vastaavalla perusteella, kuten sähkömarkkinalain 51 §:ssä ehdotetaan, säädetty useissa laeissa, esimerkiksi viestintämarkkinalaissa. Ehdotetun säännöksen tavoitteena on antaa jatkovalitusoikeus Energiamarkkinavirastolle erityisesti sille kuuluvan yleisen edun valvomistehtävän vuoksi. Talousvaliokunnan käsityksen mukaan Energiamarkkinavirastolle on tarpeen säätää selvyyden vuoksi jatkovalitusoikeus sen lupa- ja sääntelyviranomaisena tekemissä päätöksissä. Pykälän 3 momentin säännöstä on täsmennetty tältä osin.

Maakaasumarkkinalain 9 luvun 4 §:ssä on vastaavanlainen muutoksenhakusäännös.

Voimaantulosäännös. Voimalaitoksen huolto- ja kunnossapitoa koskeva 7. kohta on tarpeettomana poistettu.

2. Laki markkinaoikeuslain muuttamisesta

Voimaantulosäännös. Säännöksen 2 momentin mukaan valtioneuvosto voi tarvittaessa määrätä

markkinaoikeuteen uusia sivutoimisia asiantuntijajäseniä, joiden toimikausi kestää aiemmin määrättyjen asiantuntijajäsenten toimikauden loppuun.

Perustuslakivaliokunta toteaa, että tällainen pysyväisluonteiseksi tarkoitettu sääntely on valiokunnan mielestä asianmukaisempaa sijoittaa lakiehdotuksen 5 §:ään (Asiantuntijajäsenten kelpoisuus ja määrääminen).

Talousvaliokunta puolestaan toteaa, että markkinaoikeuslain 5 §:n 1 momentissa, jota käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä ei ehdoteta muutettavaksi, säädetään, että valtioneuvosto määrää markkinaoikeuteen riittävän määrän sivutoimisia asiantuntijajäseniä neljän vuoden toimikaudeksi kerrallaan. Hallituksen esityksessä on siirtymäsäännös siltä varalta, että nykyisten jäsenten joukossa ei ole riittävästi asiantuntijajäseniä, joilla on kelpoisuus käsitellä energiamarkkina-asioita. Siirtymäsäännöksen nojalla määrättävien asiantuntijajäsenten toimikausi kestäisi ainoastaan aiemmin määrättyjen asiantuntijajäsenten toimikauden loppuun. Tämän jälkeen uudet asiantuntijajäsenet määrätään markkinaoikeuslain säännösten mukaisesti.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella talousvaliokunta ehdottaa,

että 2. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana,

että 1. lakiehdotus hyväksytään muutettuna (Valiokunnan muutosehdotukset) ja

että hyväksytään yksi lausuma (Valiokunnan lausumaehdotus).

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

sähkömarkkinalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 17 päivänä maaliskuuta 1995 annetun sähkömarkkinalain (386/1995) 54 §,

muutetaan 2 §:n 2 momentti, 3 §:n 3, 12 ja 13 kohta, 4 §:n 2 momentti, 5 §, 6 §:n 2 momentti, 7 §:n 2 kohta, 11 ja 13 §, 15 §:n 3 ja 4 momentti, 4 luvun otsikko, 16 §:n 2 ja 4 momentti, 16 b §:n 2 momentti, 16 c §:n 1 ja 2 momentti, 16 d §, 17 §:n 2 momentti, 19 §:n 1 momentti, 21—23 ja 25 c §, 26 §:n 3 momentti, 27 a §:n 1 momentti, 7 luku, 8 luku, 38 ja 39 §, 40 §:n 2 momentti, 42 §, 10 luku ja 51—53 §,

sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 12 ja 13 kohta, 4 luvun otsikko, 16 §:n 2 ja 4 momentti, 16 b §:n 2 momentti, 16 c §:n 1 ja 2 momentti ja 16 d § laissa 332/1998 sekä 21 ja 22 § osaksi laissa 466/1999, 25 c §, 26 §:n 3 momentti, 27 a §:n 1 momentti ja 44 § mainitussa laissa 466/1999, 42 § osaksi laissa 444/2003 ja 10 luku siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen, sekä

lisätään 1 §:ään otsikko, 2 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi mainitussa laissa 444/2003, otsikko, 3 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi mainituissa laeissa 332/1998, 466/1999 ja 444/2003, otsikko, 4 §:ään otsikko ja uusi 3 momentti, 6—8 §:ään otsikko, 9 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi mainitussa laissa 466/1999 ja laissa 1130/2003, otsikko, 10 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi mainitussa laissa 444/2003, otsikko, 12 §:ään otsikko sekä uusi 2 ja 3 momentti, 14 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi mainitussa laissa 1130/2003, otsikko, 14 a §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 444/2003, otsikko, 15 §:ään otsikko, 15 a §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 444/2003, otsikko, lakiin uusi 15 b §, 16 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi mainituissa laeissa 332/1998 ja 444/2003, otsikko, 16 a—16 c §:ään, sellaisena kuin ne ovat mainitussa laissa 332/1998, otsikko, lakiin uusi 16 e §, 17 §:ään otsikko, 18 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi mainitussa laissa 444/2003, otsikko ja uusi 4 momentti, jolloin nykyinen 4 momentti siirtyy 5 momentiksi, 19 §:ään otsikko, 20 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 138/1998, otsikko, 24 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 444/2003, otsikko, lakiin uusi 38 a—38 d ja 39 a §, 40 §:ään otsikko, 41 §:ään otsikko ja uusi 3 momentti sekä 43, 48, 50 ja 55 §:ään otsikko seuraavasti:

1—4 §
(Kuten HE)

5 §

Sähköverkkoluvan myöntäminen ja luvan edellytykset

(1 ja 2 mom. kuten HE)

Lupaan voidaan liittää 1 momentin edellytysten kannalta tarpeellisia ehtoja. Lupaa tai luvan ehtoja voidaan muuttaa luvanhaltijan suostumuksella tai muulloinkin, jos *muutos on välttämätön toiminnan edellytyksissä tapahtuneiden olennaisten muutosten vuoksi*.
(4 mom. kuten HE)

6—8 §
(Kuten HE)

3 luku

Verkkotoiminnan yleiset velvoitteet ja hinnoitteluperiaatteet

9—14, 14 a, 15, 15 a ja 15 b §
(Kuten HE)

4 luku

Järjestelmävelvoitteet ja sähkökauppojen selvitys

16 §

Järjestelmävastuu

Järjestelmävastuussa oleva kantaverkonhaltija voi asettaa järjestelmävastuun toteuttamiseksi tarpeellisia ehtoja sähkön siirtojärjestelmän sekä siihen liitettyjen voimalaitosten ja kuormien käyttämiselle. Ehtoja voidaan soveltaa yksittäistapauksissa sen jälkeen, kun sähkömarkkinaviranomainen on päätöksellään vahvistanut ehdot. Vahvistettuja ehtoja voidaan soveltaa muutoksenhausta huolimatta, jollei valitusviranomainen toisin määrää.

(4 mom. kuten HE)

16 a—16 e §
(Kuten HE)

17 §

Muut saavat rakentaa vastuualueelle jakeluverkkoa, jos:

1) kysymyksessä on liittymisjohto, jolla sähkönkäyttöpaikka (*poist.*) liitetään vastuualueen jakeluverkonhaltijan (*poist.*) sähköverkkoon;

2) kysymyksessä on liittymisjohto, jolla sähköntuotantolaitos liitetään vastuualueen jakeluverkonhaltijan tai muun verkonhaltijan sähköverkkoon; (*Uusi*)

(3 ja 4 kohta kuten HE:n 2 ja 3 kohta)

18—24, 25 c, 26 ja 27 a §
(Kuten HE)

7 luku

Toimintojen eriyttäminen

28 §

Sähköliiketoimintojen eriyttämisvelvollisuus

(1 mom. kuten HE)

Verkonhaltijan on eriytettävä toisistaan seuraavat sähköverkkotoiminnan osatoiminnot:

1) *kantaverkkotoiminta ja jakeluverkkotoiminta; sekä*

2) *jakeluverkkotoiminnot, joita harjoitetaan toisistaan maantieteellisesti erillään sijaitsevisa vastuualueen osissa, jos osissa sovelletaan 15 §:n 3 momentissa tarkoitettuja omia siirtopalvelujen hintoja.*

(3 mom. kuten HE)

29—34 ja 34 a—34 c §
(Kuten HE)

8 luku

Sähkön tuotanto, tuonti ja vienti

35, 36, 36 a, 37, 38, 38 a—38 d, 39, 39 a, 40 ja 41 §
(Kuten HE)

42 §

Tietojen antaminen viranomaisille

(1 mom. kuten HE)

Sähkömarkkinaviranomaisen asianomaisella virkamiehellä on oikeus tämän lain mukaisen valvontatehtävän toteuttamiseksi sekä sähkömarkkinaviranomaisen antaman vahvistus- tai velvoitepäätöksen noudattamisen valvomiseksi toimittaa tarkastus valvottavaa toimintaa harjoittavan yhteisön tai laitoksen hallinnassa olevissa tiloissa. *Tarkastusta ei kuitenkaan saa suorittaa kotirauhan piiriin kuuluvissa tiloissa.*

Valvottavaa toimintaa harjoittavan yhteisön tai laitoksen on vaadittaessa esitettävä tarkastusta toimittavalle virkamiehelle tarkastusta varten ne asiakirjat ja tietojärjestelmissään olevat tallenteensa sekä järjestettävä pääsy niihin sähkölaitteisiin ja -laitteistoihin, joilla voi olla merkitystä tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten noudattamisen valvonnassa. Tarkastusta toimittavalla virkamiehellä on oikeus ottaa maksutta jäljennöksiä tarkastettavista asiakirjoista sekä tulosteita tietojärjestelmissä olevista tallenteista.

(3 mom. kuten HE)

43 §
(Kuten HE)

10 luku

Vahingonkorvaus ja rangaistukset

44—48 ja 50 §
(Kuten HE)

51 §
Muutoksenhaku

(1 mom. kuten HE)

Sähkömarkkinaviranomaisen tämän lain 16 §:n 2 momentin, 38 a—38 d ja 39 §:n nojalla sekä verkkoon pääsyä koskevista edellytyksistä rajat ylittävässä sähkön kaupassa annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen 7 artiklan nojalla antamaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla markkinaoikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Valituksen käsittelyyn markkinaoikeudessa sovelletaan hallintolainkäyttölakia. Käsittelyn ja asiakirjojen julkisuudesta säädetään erikseen.

Ministeriön tämän lain nojalla antamaan päätökseen sekä hallinto-oikeuden ja markkinaoikeuden antamaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Sähkömarkkinaviranomaisella on oikeus hakea valittamalla muutosta tässä laissa tarkoitettuun lupa-asiaa koskevaan hallinto-oikeuden päätökseen sekä 2 momentissa tarkoitettuun markkinaoikeuden päätökseen, jolla muutoksenhakutoimioistuin on kumonnut sähkömarkkinaviranomaisen päätöksen tai muuttanut sitä.

52, 53 ja 55 §
(Kuten HE)

(1—6 mom. kuten HE)
(7 mom. *poist.*)
(7—11 mom. kuten HE:n 8—12 mom.)

Valiokunnan lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että hallituksen tulee antaa talousvaliokunnalle selvitys syyskuun 2006 loppuun mennessä säh-

kömarkkinalakiin tehtyjen muutosten vaikutuksista sähkömarkkinoihin sekä kuluttajien ja yrittäjien asemaan sähkömarkkinoilla.

Helsingissä 2 päivänä joulukuuta 2004

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Jouko Skinnari /sd	Miapetra Kumpula /sd
vpj.	Jari Leppä /kesk	Seppo Lahtela /kesk
jäs.	Arto Bryggare /sd	Jere Lahti /kok
	Sari Essayah /kd	Klaus Pentti /kesk
	Klaus Hellberg /sd	Antti Rantakangas /kesk
	Reijo Kallio /sd	Sari Sarkomaa /kok
	Esko Kiviranta /kesk	Juhani Sjöblom /kok
	Martti Korhonen /vas	Oras Tynkkynen /vihr.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Eelis Roikonen.

VASTALAUSE 1

Perustelut

Hallituksen esityksellä laeiksi sähkömarkkinalain ja markkinaoikeuslain muuttamisesta pyritään sähköliiketoiminnan markkinoiden avaamiseen, kilpailun lisääntymiseen, toimijoiden toiminnan ja talouden läpinäkyvyyden ja vertailtavuuden paranemiseen ja sitä kautta toiminnan tehostumiseen. Lisäksi eri yritysten kesken on nykyään suuria eroja sähköpalvelujen hinnoissa, koska sähköön kallein siirtohinta voi nykyään olla 2,5- tai jopa 3-kertainen halvimpaan verrattuna. Näiden erojen pienenemiselle tulee luoda edellytyksiä.

Edellä olevien tavoitteiden mukaisesti tulee liittymäjohtojen rakentamista helpottaa antamalla sähkönkäyttäjille ja -tuottajille oikeus rakentaa oma liittymisjohto vastualueen ulkopuoliseen jakeluverkkoon ja lähimpään korkeajänniteverkkoon. Siten liittyjälle tulee mahdolliseksi valita se sähköverkko ja verkkotaso, johon liittyä. Jakeluverkossa liittymisjohdon saa siten vastualueen jakeluverkonhaltijan verkon rakennusmonopolin estämättä rakentaa paitsi vastualueen jakeluverkkoon, myös muuhun sähköverkkoon sekä vastualueen ulkopuoliseen jake-

luverkkoon. Liittymisjohdon rakentamisoikeus tulee ulottaa myös voimalaitosten liittymisjohdoin.

Lain tavoitteena tulee siis olla se, että asiakas voi rakentaa liittymisjohdon haluamaansa verkkoon tai voi liittyä haluamallaan jännitetasolla johonkin alueen verkoista. Nykysäännösten mukaan rakentaminen edellyttää jakeluverkonrakennusmonopolin lupaa, lainmuutoksen jälkeen sitä ei tarvita. Asiakas voi valita itselleen edullisimman ratkaisun.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotukset hyväksytään muutoin valiokunnan mietinnön mukaisina paitsi 1. lakiehdotuksen 17 §, jossa säilytetään HE:n 127/2004 vp mukainen teksti, näin kuuluvana:

17 §
(Kuten HE)

Helsingissä 2 päivänä joulukuuta 2004

Jere Lahti /kok
Sari Sarkomaa /kok
Juhani Sjöblom /kok

VASTALAUSE 2

Perustelut*Esitys sähkömarkkinalain muuttamisesta*

34 a §:n 1 mom. ja 34 c §:n 1 mom. Valiokunnan mietinnössä ehdotetaan oikeudellista ja toiminnallista eriyttämistä sähkömarkkinadirektiivistä poiketen myös sähköyhtiöille, joilla on vähemmän kuin 100 000 verkkoasiakasta. Raja hallituksen esityksessä on 18 000 asiakkaan kohdalla. Tältä osin direktiivin vähimmäissäännöksestä poikkeamiselle ei ole esitetty mielestäni painavia perusteita, koska näin esitetty vaatimus rasittaa taloudellisesti pieniä, usein kuntien omistamia sähkölaitosyrityksiä suhteellisesti enemmän kuin suuria yrityksiä. Mielestäni oikeudellisen ja toiminnallisen eriyttämisen raja olisi tullut määrätä direktiivin vähimmäisehdon mukaan 100 000 asiakkaan ylittäviin yrityksiin.

34 a §:ään uusi 2 mom. Lisäksi valiokunnan mietinnössä hyväksytään hallituksen esitys siltä osin, että kuntien omistamien sähköyhtiöiden tulee eriyttää sähkön jakelutoiminta osakeyhtiön muotoon. Kauppa- ja teollisuusministeriön tulkinta lain perusteluissa (HE 127/2004 vp, s. 53/1) sähkömarkkinadirektiivistä on sellainen, että sen mukaan kunnallisen liikelaitoksen jakaminen kahdeksi erilliseksi liikelaitokseksi ei täyttäisi ministeriön mielestä direktiivin oikeudellisen eriyttämisen vaatimusta. Tämä tulkinta on riitautettu Suomen Kuntaliiton lakiesityksestä antamassa lausunnossa. Siinä puolestaan katsotaan, että direktiivin 15 artiklasta ei oikeudellisen ja toiminnallisen eriyttämisen vaatimukseksi voida lukea pakkoyhtiöittämisvaatimusta. Direktiivin 15 artiklan tekstissä luetelluissa oikeudellisen eriyttämisen vähimmäisvaatimusten luetelossa ei mainita pakkoyhtiöittämistä.

Näillä perusteilla olen esittänyt sähkömarkkinalain 34 a §:ään uutta 2 momenttia, jonka mukaan, jos verkonhaltija, jolla on vähintään

100 000 asiakasta, toimii osana sähköntuotantoa tai myyntiä harjoittavaa kunnallista laitosta taikka kuntayhtymää, tulee verkonhaltijan olla oman, erillisen lautakuntansa päätösvallassa oleva laitos taikka erillinen kuntayhtymä. Tällä ehdotuksella mahdollistetaan se, että kunnallisessa omistuksessa olevat, 100 000 asiakasta suuremmat sähkölaitokset voivat oikeudellisesti hyväksyttävällä tavalla eriyttää sähkönjakelutoiminnan omaan liikelaitokseensa, joka toimii toisen kunnallisen lautakunnan alaisena kuin sähkön tuotantoa harjoittava kunnallinen liikelaitos. Osakeyhtiömuodon vaatiminen taas valiokunnan mietinnön mukaisesti kaventaa kunnallista demokratiaa ja saattaa monet sähkölaitoksen toimintaan liittyvät asiat liikesalaisuuden piiriin, joka ei myöskään ole mielestäni välttämätön, sähkömarkkinadirektiivistä johtuva muutos.

34 c §:n 1 mom. Vastaavasti valiokunnan mietinnössä vaaditaan, että oikeudellisesti eriytettyä sähköverkkotoimintaa harjoittavan verkonhaltijan, jolla on vähintään 50 000 asiakasta, johtoon kuuluva henkilö ei saa toimia sähkön tuotannosta ja myynnistä vastaavan yrityksen toimitusjohtajana taikka hallituksen tai sitä vastaavan toimielimen jäsenenä, jos verkonhaltija ja yritys ovat saman osapuolen määräysvallassa. Tältäkin osin esitin 50 000 asiakasrajan nostamista 100 000:een samoin perustein kuin eriyttämisen yleistä soveltamisalaa koskevassa rajuusesityksessäni.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että 2. lakiehdotus hyväksytään mietinnön mukaisena ja

että 1. lakiehdotuksen 34 a ja 34 c § hyväksytään näin kuuluvina:

34 a §

Oikeudellisesti eriytetty sähköverkkotoiminta

Jos kantaverkonhaltija tai muu verkonhaltija, jolla on vähintään 100 000 asiakasta, toimii osana sähköntuotantoa tai sähkönmyyntiä harjoittavaa yritystä tai saman osapuolen määräysvallassa olevaa yritysryhmää, tulee verkonhaltijan olla oikeudelliselta muodoltaan (*poist.*) ja päätöksenteoltaan riippumaton yrityksen tai yritysryhmän sähköntuotanto- ja sähkönmyyntitoiminnoista (oikeudellisesti eriytetty sähköverkkotoiminta).

Jos verkonhaltija, jolla on vähintään 100 000 asiakasta, toimii osana sähköntuotantoa tai myyntiä harjoittavaa kunnallista laitosta taikka kuntayhtymää, tulee verkonhaltijan olla oman,

erillisen lautakuntansa päätösvallassa oleva laitos taikka erillinen kuntayhtymä.

(3 ja 4 mom. kuten TaVM:n 2 ja 3 mom.)

34 c §

Toiminnalliset eriyttämisvaatimukset

Oikeudellisesti eriytettyä sähköverkkotoimintaa harjoittavan verkonhaltijan, jolla on vähintään 100 000 asiakasta, johtoon kuuluva henkilö ei saa toimia sähkön tuotannosta tai myynnistä vastaavan yrityksen toimitusjohtajana taikka hallituksen tai sitä vastaavan toimielimen jäsenenä, jos verkonhaltija ja yritys ovat saman osapuolen määräysvallassa.

(2 mom. kuten TaVM)

Helsingissä 2 päivänä joulukuuta 2004

Martti Korhonen /vas